Alevilikte kadın: İnanç, Otorite ve Gündelik yaşam

Dr. Hayal Hanoğlu
https://orcid.org/0000-0001-8092-610X & hayalh@gmail.com

Yayımlanma Tarihi:
2 Temmuz 2025

İndirilme Tarihi:
09.11.2026

Önerilen Atıf: Hanoğlu, Hayal (2025). Alevilikte kadın: İnanç, Otorite ve Gündelik yaşam. Alevi Ansiklopedisi — ISIL: DE-4607. https://doi.org/10.68413/alevian siklopedisi.2c4bv (Erişim Tarihi: 09.11.2026)

Alevi Ansiklopedisi, **Kütüphaneler ve İlgili Kuruluşlar için Uluslararası Standart Tanımlayıcı** kapsamında **ISIL: DE-4607** koduyla kayıtlıdır.

ISSN 3055-9928

ISIL URI /isil/DE-4607

LOBID
lobid.org/organisations/DE-4607

Permalink id.zdb-services.de/resource/organisations/DE-4607

Adres: Alevi Ansiklopedisi
Körnebachstr. 49-51, 44143 Dortmund

info@aleviansiklopedisi.com

Özet
Alevilikte kadının konumu; kozmoloji, ritüel pratikler, dinsel otorite, gündelik yaşam deneyimleri ve toplumsal koşulların karşılıklı etkileşimi içinde şekillenmektedir. Alevi kozmolojisinde kadın ve erkeğin manevi eşitliği can kavramı üzerinden ifade edilirken, bazı yorumlarda kadına varoluşun taşıyıcısı ve ilahi hakikatin tezahürü olarak kutsal bir konum atfedilir. Kadınlar ritüellere ve toplumsal yaşama aktif biçimde katılmalarına rağmen, dinsel ve kurumsal otorite alanlarındaki görünürlükleri tarihsel olarak erkeklere kıyasla daha sınırlı kalmıştır. Bu durum, ataerkil toplumsal yapıların Alevi topluluklarında dinsel otoritenin örgütlenmesi üzerindeki etkisini yansıtmaktadır. Göç, kentleşme, kurumsallaşma ve değişen toplumsal cinsiyet ilişkileri ise günümüz Alevi topluluklarında kadınların katılım ve önderlik biçimlerini yeniden şekillendirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ana, Ana Fatma, Analık, Can, Doğum Kapısı, Hakk Kapısı, Kadın, Toplumsal Cinsiyet

Alevi kozmolojisinde kadın

Alevi kozmolojisinde kadının konumu, insanın, ilahi olanın ve bunlar arasındaki ilişkinin nasıl kavrandığıyla yakından bağlantılıdır. Alevi düşüncesi, kadın ve erkeğin toplumsal rollerinden hareket etmek yerine, insanı varoluşa ilişkin daha geniş bir manevi anlayış çerçevesinde ele alır. Bu anlayışın merkezinde *can* kavramı yer alır. *Can*, insanın cinsiyet, etnik kimlik ve toplumsal statü gibi ayrımların ötesindeki manevi varlığını ifade eder. Dolayısıyla manevi yolculuk, bir kadının ya da erkeğin değil, *can*ın yolculuğu olarak anlaşılır. Bu temel düzeyde kadın ve erkek, manevi

Telif Hakkı © 2026 Alevi Ansiklopedisi ve yazar(lar)a aittir. Aksi belirtilmedikçe Creative Commons Atıf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC-ND 4.0) kapsamında yayımlanmıştır. Her türlü kullanımda uygun atıf zorunludur. Ticari kullanım, değişiklik, çeviri veya yeniden yayın için Alevi Ansiklopedisi ve/veya yazar(lar)ın yazılı izni gereklidir.

yolculuğun eşit özneleri olarak kabul edilir.

Alevi kozmolojisi, *can* kavramının yanı sıra kadına özgün bir konum da atfeder. Alevi inancında kadın, yalnızca toplumsal yaşamda değil, teolojik düzeyde de merkezi bir yere sahiptir. Bu anlayışın dikkat çekici yorumlarından biri, 20. yüzyılda yaşamış, Dersim-Erzincan bölgesinden Alevi inanç bilgini ve pir Başköylü Hasan Efendi'ye aittir. Onun yorumunda kadın, Hakk'ın kendisinde tecelli ettiği varlık olarak görülürken doğum, yalnızca biyolojik bir olay değil, varoluşun başlangıcı olarak anlaşılır. Başköylü Hasan Efendi'nin ifadesiyle, "Hakk doğumda ispatlanır"; dolayısıyla *Doğum Kapısı*, Hakk'ın kapısıdır. Bütün varlık bu kapıdan dünyaya gelir; bu kapı kadında somutlaşır. Bu anlamda kadın, maddi dünyada hakikati somutlaştıran bir *nişangâh* (ilahi işaret) olarak kavranır. Bu kozmolojik çerçevede doğum, ilahi hakikatin görünür ifadesidir; kadın ise doğumun taşıyıcısı olarak Hakk'ın yeryüzündeki yansıması hâline gelir. Dolayısıyla kadın, yalnızca erkekle eşit ya da toplumsal olarak saygı duyulan bir figür değil, varoluşun ve manevi yolun kutsal bir öznesi olarak anlaşılır. Bu varoluş anlayışında kadın, "yolun sahibi ve anası" olarak mürşitlik makamında konumlandırılır.[1]

Ana Fatma, bu kutsal dişilliği temsil eden manevi bir arketiptir. İçsel saflığı ve bâtını bilgeliği simgeleyen Ana Fatma; güzellik, temizlik ve ilahi ışık (nur) ile ilişkilendirilir. Özellikle Dersim'de dolunay, Ana Fatma'nın yansıması ya da sureti olarak görülür. Dolunaylı gecelerde insanlar, "Ya asma bumbarekê, ya sıreta Ana Fatma!" ("Ey mübarek ay, ey Ana Fatma'nın sureti!") diyerek dua eder ve ay ışığının yere düştüğü noktaları saygıyla üç kez öperler.[2] Ana Fatma, Alevi kadınları için hem manevi hem de toplumsal yaşamda bir örnek teşkil eder; kadınların dinsel ve toplumsal konumlarına ilişkin anlayışlara da dayanak oluşturur.

Ritüel pratiklerde ve toplumsal yaşamda kadın

Alevi kozmolojisinde kadına atfedilen merkezi konum, bu anlayışların dinsel pratiklerde nasıl karşılık bulduğu

sorusunu gündeme getirir. Kadın ve erkeğin *can* olarak kavranması, Alevi inanç pratiğinde, özellikle de temel toplu ibadet olan cemde karşılığını bulur. Cem; ibadeti, duayı, müziği, ahlaki öğretiyi ve toplumsal bağların güçlendirilmesini bir araya getirir. Katılımcılara öncelikle kadın ya da erkek olarak değil, *can* olarak hitap edilir. Bu yaklaşım, belirleyici olanın cinsiyet değil, ortak manevi yolculuk olduğu anlayışını yansıtır. Kadınlar ve erkekler aynı kutsal mekânda birlikte ibadet eder; dua, müzik ve ritüellere eşit biçimde katılırlar. Bu ortak katılımın en görünür ifadelerinden biri, kadın ve erkeklerin birlikte döndüğü, manevi yolda uyum ve birliği simgeleyen semahtır.

Bu anlayış, ritüel pratiklerin ötesine de uzanır. Alevilik, kadınlar için cinsiyete özgü kıyafet kuralları öngörmez. Ayrıca Alevi kız çocukları, çevrelerindeki pek çok topluma kıyasla genellikle eğitim ve toplumsal yaşama katılım açısından daha fazla olanağa sahip olmuştur. Bu özellikler, Aleviliğin toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklediğinin göstergeleri olarak sıklıkla dile getirilmiş ve Alevi kimliğini bölgedeki hâkim dinsel normlardan ayıran önemli unsurlar hâline gelmiştir. Ancak bu pratikler, yalnızca eşitliğin basit göstergelerine indirgenemez. Alevi inancında kadın ve erkeklerin birlikte ibadet etmesi, yalnızca eşitliğe değer verilmesinden değil, ritüelin insanı cinsiyetin ötesinde manevi bir varlık, yani *can* olarak kavrayan anlayışı yansıtmasından kaynaklanır.

Bu pratikler, çağdaş Alevi kimliğinin kamusal temsillerinde de daha geniş anlamlar kazanmıştır. Alevilerin Türkiye'de ve diasporada daha fazla kamusal tanınma talep etmeleri ve değişen siyasal bağlamlara yanıt vermeleriyle birlikte, ortak ibadet ve kadınların dinsel yaşama katılımı giderek sekülerlik, demokrasi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin ifadeleri olarak sunulmaya başlanmıştır (Akdemir 2023; Hanoğlu et al. 2025; Okan 2018; Uyanık 2004; Poyraz 2018).

Öte yandan ritüel, yalnızca ibadetten ibaret değildir; aynı zamanda topluluğun oluşturulması ve sürekliliğinin sağlanmasıyla da ilgilidir. Yemeklerin hazırlanması, cemin

düzenlenmesi, katılımcıların karşılanması, ritüel mekânının bakımının yapılması ve toplumsal ilişkilerin sürdürülmesi kolektif bir çabayı gerektirir. Bu faaliyetlerin sürdürülmesini sağlayan gündelik işlerin önemli bir bölümü, geleneksel olarak kırsal Alevi topluluklarında ve daha yakın dönemde Türkiye ile diasporadaki cemevlerinde kadınlar tarafından üstlenilmiştir. Bununla birlikte, ritüellere ve toplumsal yaşama aktif katılım, her zaman dinsel ya da kurumsal otoriteye dönüşmemektedir. Bu ayrımı anlamak, Alevi dinsel kurumlarının tarihsel örgütlenmesine ve bu kurumların geliştiği daha geniş toplumsal koşullara bakmayı gerektirir.

Dinsel otorite ve kurumsal yaşam

Ocak, dinsel bilginin, ritüel önderliğinin ve manevi rehberliğin kuşaklar boyunca aktarıldığı geleneksel kurumdur. Bu kurumun temelini, mensupları kendilerine bağlı taliplere rehberlik sunan ocak soyları oluşturur. Bu sistemde öne çıkan figür, geleneksel olarak ritüelleri yürüten, rehberlik eden, anlaşmazlıklarda arabuluculuk yapan ve yolun sürekliliğini sağlayan pir/dededir. Pir/dedenin bu belirgin konumu, Alevilikte dinsel otoritenin tarihsel olarak neredeyse bütünüyle erkeklere ait olduğu varsayımına yol açmıştır.

Oysa kurumsal görünürlük, dinsel meşruiyeti her zaman yansıtmaz. Oysa ocak sistemi içerisinde pirlerin yanı sıra analaın da önemli bir yeri vardır. Analar da pirler gibi dinsel meşruiyetlerini bir ocak soyuna mensup olmaktan alır ve dinsel bilginin aktarıcıları ve manevi rehberler olarak kabul edilirler. Onların varlığı, kadınların dinsel otoritesinin Alevi gelenekleri içerisinde tanınmış bir yere sahip olduğunu gösterir. Bununla birlikte, bu otoritenin kurumsal düzeydeki görünürlüğü tarihsel olarak erkeklerinkine kıyasla çok daha sınırlı kalmıştır.

Diğer dinsel gelenekler gibi Alevilik de ataerkil toplumlar içerisinde gelişmiştir. Bu toplumlarda hâkim olan toplumsal cinsiyet ilişkileri, dinsel otoritenin örgütlenmesini şekillendirmiş ve analaın dinsel meşruiyetleri tanınmasına

rağmen kurumsal görünürlüklerini sınırlandırmıştır.

Alevi toplulukları yüzyıllar boyunca geniş ve birbirinden uzak kırsal yerleşimlere dağılmış biçimde örgütlenmiş; inanç önderleri taliplerini ziyaret etmek ve ritüelleri yürütmek için uzun mesafeler katetmiştir. Bu hareketlilik biçimleri, toplumsal cinsiyete dayalı sorumluluk paylaşımından etkilenmiştir. Çocuk bakımı ve ev içi yaşamın temel sorumluluğunu genellikle kadınlar üstlenmiştir. Bu koşullar altında erkekler, talipleri ziyaret etmek üzere farklı yerleşimlere giden başlıca ritüel önderleri olarak öne çıkarken kadınların dinsel otoritesi daha çok yerel topluluklar ve aile çevresinde kendini göstermiştir. Dolayısıyla erkeklerin ritüel önderliğindeki tarihsel ağırlığı, kadınların otoritesini açıkça yasaklayan teolojik kurallardan ziyade bu toplumsal ve örgütsel koşulları yansıtmaktadır.

Kadınların dinsel otoritesinin tarihsel olarak en bilinen örneklerinden biri, 19. yüzyılda kendi ocağını kuran ve Anşa Bacılar olarak bilinen talipler edinen inanç önderi Anşa Bacı'dır (Çakmak 2018; Selçuk 2012). Anşa Bacı gibi örnekler görece sınırlı olmakla birlikte, kadınların Alevi geleneği içerisinde dinsel otorite sahibi olabildiklerini göstermektedir. Ancak Anşa Bacı'nın otoritesi tartışmasız kabul edilmemiştir. Giderek güçlenen dinsel otoritesi, hem Alevi hem de Alevi olmayan çevrelerin muhalefetiyle karşılaşmıştır. Kendisine ve ailesine yöneltilen suçlamalar, bu iddiaları doğrulayan kanıtlar bulunmamasına rağmen, 1887 yılında Şam'a sürgün edilmelerine yol açmıştır (Çakmak 2018).

Alevilikte kadının konumu, yalnızca dinsel önderlik gibi tek bir boyut üzerinden anlaşılamaz. Bunun yerine kozmolojik meşruiyet, ritüel katılım ve kurumsal görünürlük arasında bir ayrım yapmak gerekir. Bu boyutlar birbiriyle yakından bağlantılı olmakla birlikte, biri her zaman diğerine dönüşmez. Kadınlar teolojik düzeyde tanınabilir ve ritüel yaşama aktif biçimde katılabilirken görünür dinsel önderlik konumlarında yeterince temsil edilmeyebilirler. Bu farklılık, kadınların dinsel meşruiyeti ile Alevi topluluklarında dinsel

otoritenin tarihsel örgütlenmesi arasındaki karmaşık ilişkiye işaret etmektedir.

Gündelik yaşamda toplumsal cinsiyet eşitliği

Dinsel ilkeler ve kurumsal yapılar, Alevilikte kadının konumunu anlamak için tek başına yeterli değildir. İnanç, aynı zamanda aileler, topluluklar ve gündelik ilişkiler içerisinde yaşanır; dinsel idealler, daha geniş toplumsal koşullarla ilişkili olarak yorumlanır ve müzakere edilir.

Türkiye ve Birleşik Krallık'taki Alevi toplulukları arasında yürüttüğüm etnografik araştırmalar, kadınların eşitliğe ilişkin algı ve deneyimlerinin çeşitlilik gösterdiğine işaret etmektedir. Bir yandan pek çok kadın, Aleviliğin kendilerine erken yaşlardan itibaren güçlü bir onur, özgüven ve aidiyet duygusu kazandırdığını ifade etmektedir. Alevi ailelerde büyüyen bu kadınlar, aile içindeki kadın-erkek ilişkilerini çoğu zaman çevrelerindeki topluma kıyasla daha eşitlikçi biçimde deneyimlediklerini anlatmışlardır (Hanoğlu 2025; Hanoğlu et al. 2025). Dinsel ve toplumsal yaşama katılım, cinsiyete dayalı ayrışmanın görece sınırlı olması ve cinsiyet temelli ayrımlardan ziyade ahlaki değerlere yapılan vurgu, bu algının oluşmasına katkıda bulunmuştur.

Diğer yandan bu eşitlik algıları, gündelik yaşamda önemli gerilimlerle bir arada varlığını sürdürmektedir. Eşitlik söylemi, aile ve topluluk içerisindeki toplumsal cinsiyete dayalı beklentileri ortadan kaldırmamaktadır. Alevi kadınlar, aile ve bakım sorumluluklarını üstlenmeye devam ederken liderlik ve yöneticilik konumlarına erişimde de eşitsizliklerle karşılaşmaktadır. Bu gerilimler özellikle toplumsal örgütlenmelerde görünür hâle gelmektedir. Kadınlar çoğu zaman etkinliklerin düzenlenmesi, toplu yemeklerin hazırlanması, ailelerin desteklenmesi ve cemevlerinin işleyişini mümkün kılan gündelik işlerin önemli bir bölümünü üstlenerek toplumsal yaşamın merkezinde yer almaktadır. Ancak bu katkılar her zaman karar alma süreçlerine eşit katılıma dönüşmemiştir. Hem Türkiye'de hem de diasporada pek çok Alevi örgütünde üst düzey yöneticilik konumları

ağırlıklı olarak erkeklerin elinde kalmıştır (Hanoğlu 2021).

Bu gerilimler, kadınların kendi eşitlik deneyimlerine ilişkin değerlendirmelerinde de kendini göstermektedir. Pek çok kadın, özgür ve eşit oldukları inancıyla büyüdüklerini anlatmıştır. Ancak deneyimleri üzerine yaptıkları değerlendirmeler, bu eşitlik duygusunun çoğu zaman sorgulanmadan benimsendiğini, üzerinde bilinçli biçimde düşünülmediğini göstermektedir. Bu algılar, katılım ile otorite arasındaki ayrımı da görünmez kılabilmektedir. Kadınların dinsel ve toplumsal yaşama aktif katılımı, eşit temsil ile; görünür olmaları ise karar alma süreçlerinde söz sahibi olmakla karıştırılabilmektedir.

Dolayısıyla Alevi topluluklarında toplumsal cinsiyet eşitliği, basitçe var olan ya da olmayan bir durum değil, sürekli müzakere edilen bir süreçtir. Alevi kadınlar, onuru ve karşılıklı saygıyı esas alan dinsel değerlere dayanırken aile yaşamı, eğitim, istihdam ve toplumsal beklentilerin yarattığı koşullar içerisinde kendi konumlarını şekillendirmektedir. Bu çeşitlilik, deneyimleri yalnızca toplumsal cinsiyet tarafından değil, aynı zamanda etnik kimlik, dil, göç, eğitim ve siyasal tarih tarafından da şekillenen Kürt Alevi kadınlar arasında özellikle belirginleşmektedir (Hanoğlu et al. 2025; Hanoğlu 2025). Birbiriyle kesişen bu deneyimler, farklı olanaklar ve sınırlılıklar yaratarak Alevi kadın olmanın tek bir biçimi olmadığını göstermektedir.

Göç, kurumsallaşma ve değişen toplumsal cinsiyet ilişkileri

Ancak bu müzakere süreçleri, daha geniş toplumsal koşullardan bağımsız gerçekleşmez. Yaşayan her dinsel gelenek gibi Alevilik de topluluklarının değişen toplumsal, siyasal ve kültürel koşullara verdiği yanıtlarla dönüşmeye devam etmektedir. Kentlere ve Avrupa'ya göç, yeni eğitim ve toplumsal olanaklar, Aleviliğin kurumsallaşması ve kamusal tanınma mücadeleleri ile toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin tartışmalara artan katılım, Alevi kadınların kendi rollerini anlamlandırdıkları ve müzakere ettikleri bağlamları yeniden

şekillendirmiştir.

Alevi topluluklarının kırsal köylerden kasabalara, kentlere ve diaspora ortamlarına taşınmasıyla birlikte dinsel yaşam yeni kurumsal biçimler kazanmıştır. Cemevlerinin kurulması, Alevi örgütlerinin yaygınlaşması ve kamusal kurumlarla ilişkilerin gelişmesi yeni olanaklar yaratırken katılım, liderlik ve temsil konularında yeni soruları da gündeme getirmiştir. Aynı zamanda metropol ve ulusötesi yaşam koşulları, Alevi toplulukları yeni hukuki çerçeveler, eğitim olanakları ve toplumsal cinsiyet ile eşitliğe ilişkin kamusal tartışmalarla karşı karşıya getirmiştir. Bu yeni kurumsal ve toplumsal koşullarda, daha önce sorgulanmadan kabul edilen pratikler giderek daha fazla tartışılmaya, yeniden yorumlanmaya ve kimi zaman değiştirilmeye başlanmıştır.

Kadınların toplumsal örgütlerde ve dinsel kurumlarda artan görünürlüğü, bu daha geniş dönüşüm sürecini yansıtmaktadır. Özellikle diasporadaki bazı Alevi örgütlerinde ve cemevlerinde, yönetimde daha dengeli bir temsili teşvik etmek amacıyla eş başkanlık modelleri uygulanmaya başlanmıştır (Hanoğlu 2021). Aynı zamanda analar, hem Türkiye'de hem de diasporada giderek daha görünür hâle gelerek dinsel pratiklerde ve otorite alanlarında daha belirgin roller üstlenmeye başlamıştır. Günümüzde analaların gülbenk vermesi, çerağ uyandırması, pirlerle birlikte cem yürütmesi ve manevi rehberlik sunması daha sık görülmektedir. Bununla birlikte, bu gelişmeler Alevi toplulukları ve kurumları arasında eşit biçimde gerçekleşmemektedir. Yine de bu dönüşümler, Alevi topluluklarının değişen toplumsal gerçekliklere yanıt vermesiyle birlikte dinsel otoritenin nasıl yeniden yorumlanmaya devam ettiğini göstermektedir.

Sonuç

Kadınlar, Alevi kozmolojisinde önemli bir yere sahip olmakta, ritüel pratiklere aktif biçimde katılmakta ve toplumsal yaşamın sürekliliğini sağlayan faaliyetlerin önemli bir bölümünü üstlenmektedir. Buna karşın kurumsal

görünürlükleri tarihsel olarak daha sınırlı kalmıştır. Bu farklılık, kozmolojik anlayışların, ritüel katılımın, kurumsal otoritenin ve gündelik yaşam deneyimlerinin her zaman birbirine paralel biçimde şekillenmediğini göstermektedir. Dolayısıyla Alevilikte kadının konumunu anlamak, birbiriyle bağlantılı bu boyutlar arasındaki ilişkileri incelemeyi gerektirir.

Bu yaklaşım, Aleviliği ne toplumsal cinsiyet eşitliğinin bütünüyle gerçekleştiği bir model ne de eşitsizlikle tanımlanan bir gelenek olarak sunar. Bunun yerine, dinsel ideallerin kadınların özneleşmesi için önemli kaynaklar sunduğu, gündelik yaşamın ise uyum sağlama, yeniden yorumlama ve kimi zaman mücadele alanı olmaya devam ettiği daha dinamik bir tablo ortaya koyar.

Dolayısıyla Alevilikte kadının konumu ne sabittir ne de basitçe eşitlik ya da eşitsizlik iddialarına indirgenebilir. Alevi toplulukları, devraldıkları gelenekleri değişen tarihsel ve toplumsal bağlamlarda yeniden yorumladıkça kadının konumu da müzakere edilmeye devam etmektedir. Alevi kadınlar, köklü dinsel ilkelere dayanırken yeni katılım, liderlik ve özneleşme biçimleri de geliştirmektedir. Böylece süreklilik ve değişim, Alevilikte kadınların konumunu şekillendiren iç içe geçmiş süreçler olarak varlığını sürdürmektedir.

Sonnotlar

[1] Doğum Kapısı'na ilişkin açıklamalar, Başköylü Hasan Efendi'nin inanç düşüncesini ele alan yazılı kaynakların (Özcan 1992) yanı sıra, Alevi Ansiklopedisi Sözlü Gelenek Arşivi kapsamında 13 Nisan 2025 tarihinde Dersim'de Pir Ali Doğan ile gerçekleştirdiğim görüşmede bu kozmolojik anlayışa ilişkin yaptığı açıklamalara dayanmaktadır. Görüşmenin video kaydına şu bağlantıdan ulaşılabilir: https://www.aleviansiklopedisi.com/pir-ana-kayit/dogum-kapisi-hakkin-birinci-kapisi-6732/

[2] Ana Fatma ve dolunayla ilişkisine dair aktardıklarım,

Dersim'de büyürken edindiğim bilgi ve deneyimlere ve daha sonra yürüttüğüm etnografik saha araştırmalarına dayanmaktadır. Bu ilişki, Dersim'deki benzer inanç ve duaları belgeleyen Yürür'ün (2021) çalışmasında da ele alınmaktadır. Ana Fatma'nın Dersim Alevi kozmolojisindeki yerine ilişkin başka bilgiler ise Alevi Ansiklopedisi Sözlü Gelenek Arşivi kapsamında 10-11 Mayıs 2025 tarihlerinde Dortmund'da Ana Narin Gülçiçeği ile gerçekleştirdiğim görüşmede yer almaktadır. Görüşmenin video kaydına şu bağlantıdan ulaşılabilir: https://www.aleviansiklopedisi.com/en/pir-ana-kayit/becoming-an-ana-the-institution-of-analik-gender-kirmancki-prayers-6601/

Kaynakça & İleri Okumalar

Akdemir, Ayşegül. 2023. ‘The Construction of Gender Identity in Alevi Organisations: Discourses, Practices, and Gaps’. *Ethnography* 24 (4): 474-95.

Çakmak, Yalçın. 2018. ‘Kızılbaş/Alevî Toplumunda Yeni Bir Ocak ve Topluluğun İnşası: Anşa Bacı ve Keçeli Sıraçlar’. *Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi*, no. 18 (December): 225-58. https://doi.org/10.24082/2018.abked.194.

Hanoğlu, Hayal. 2021. ‘Remaking Alevism in Diaspora: The Socio-Spatial Dynamics of Migrant Alevism in the UK.’ PhD. PhD Thesis, Unpublished, University of Kent, Canterbury, UK.

Hanoğlu, Hayal. 2025. ‘Dersimi Women, Family, and Activism: Navigating and Negotiating Alternative Spaces’. In *Enacting Citizenship: Kurdish Women’s Resilience, Activism and Creativity*, by Wendelmoet Hamelink, Joanna Bocheńska, Dobrosława Wiktor-Mach, et al. Palgrave Macmillan.

Hanoğlu, Hayal, Nerina Weiss, and Karol Kaczorowski. 2025. ‘The Roads to Empowerment: An Intersectional Analysis of Kurdish Alevi Women’s Struggle for Equality and Freedom’. *Cogent Arts & Humanities* 12 (1): 2483582. https://doi.org/10.1080/23311983.2025.2483582.

Okan, Nimet. 2018. ‘Thoughts on the Rhetoric That Women and Men Are Equal in Alevi Belief and Practice (Alevilik)-to Songül’. *National Identities* 20 (1): 69-89.

Özcan, Pir Sultan. 1992. *Varlığın Doğuşu / Beyan Eden Başköylü Hasan Efendi*. Anadolu Matbaası.

Poyraz, Bedriye. 2018. ‘Hakikatin Darına Durmak – Giriş’. In *Hakikatin Darına Durmak*. Dipnot Yayınları.

Selçuk, Ali. 2012. ‘Merkezi Kurumsal Otoritenin Ötekileştirdiği Bir Topluluk: Anşa Bacılar (A Community Otherised by the Central Institutional Authority: Anşa Sisters)’. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, no. 61.

Uyanık, Zeki. 2004. ‘Alevilik, Aleviler ve Kadin’. *Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 32: 29-35.

Yürür, Gülkızılca. 2021. ‘Ana Buyere’nin Kırk Meleği – Dersim Alevileri’nin Kozmolojisinde Doğum, Ölüm ve Ölümsüzlük’. *Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi*, no. 23 (July): 81-112. https://doi.org/10.24082/2021.abked.313.

Yayıncı Notu: Bu yayında yer alan görüş, yorum ve veriler yalnızca ilgili yazar(lar)a aittir; Alevi Ansiklopedisi’nin, editörlerinin veya destekleyici kurumların görüşlerini zorunlu olarak yansıtmaz. Alevi Ansiklopedisi ve editörleri, içeriğin kullanımından doğabilecek sonuçlardan sorumlu değildir